

Η στρατιωτική παρουσία των Ελλήνων στην Μικρά Ασία

ΤΟΥ
Κ. Α. ΜΟΡΑΥΟΥ

Ελλήνων στην Οθωμανική αυτοκρατορία, η νεοτουρκική απόφαση για εξόντωση όλων των χριστιανικών πληθυσμών της Ανατολής, ο εθνικός διχασμός και οι επιπτώσεις του, το δίλημμα «Πόλη ή Σμύρνη», το εφικτό ή μη της διατήρησης της Ιωνίας, η Συνθήκη των Σεβρών, τα μεγάλα ερωτήματα για τις εκλογές του 1920 (γιατί τις προκήρυξε ο Βενιζέλος, γιατί τις έχασε, ποια ήταν η πολιτική των αντιβενιζελικών εκείνη την εποχή), οι θέσεις του Μεταξά, το ερώτημα εάν η μικρασιατική εκστρατεία ήταν ένας ιμπεριαλιστικός πόλεμος, ο ρόλος του Α. Στεργιάδη, οι ανθρώπινες απώλειες της καταστροφής, οι πολιτικές συνέπειες της περιλαμβανομένης της Δίκης των Εξί κλπ. Υπάρχει μια ολοκληρωμένη απάντηση στο θέμα μας και θα μοιραστούμε ένα μέρος για να το φωτιστούμε από τις σελίδες 153-158.

«Από το 1910 (σίγουρα από το 1912) ο Βενιζέλος

έδειξε πως είχε μια βασική αρχή στη διεθνή στρατηγική του, που υπαγόρευε τις αποφάσεις του: «ποτέ μόνοι». Βασίζονταν στη συμμετοχή σε μεγάλους διεθνείς συνασπισμούς που θα εξασφάλιζαν στην Ελλάδα μια επικράτεια ανέφικτη με τις δικές της μόνον δυνάμεις. Απέφυγε προσεκτικά τις «μονομαχίες» με αντιπάλους είτε μεγαλύτερους είτε στρατιωτικά ισχυρότερους από την Ελλάδα. Το 1912 μπήκε στον Πρώτο Βαλκανικό Πόλεμο στο πλευρό των βαλκανικών χριστιανικών κρατών - εκεί συγκρούστηκε ένας εχθρός (οι Οθωμανοί, ήδη αποδυναμωμένοι μετά τον πόλεμο με την Ιταλία το 1911-12) εναντίον τεσσάρων συμμάχων. Το 1913 φρόντισε ώστε στον Δεύτερο Βαλκανικό Πόλεμο να αντιμετωπίσει τη Βουλγαρία σε συμμαχία με τη Σερβία, στην οποία ήρθαν κατόπιν να προστεθούν η Οθωμανική Αυτοκρατορία και η Ρουμανία - και πάλι, ένας εναντίον τεσσάρων. Το 1914 προσπάθησε να αποφύγει με κάθε τρόπο - ακόμη και αποδεχόμενος εθελούσια ανταλλαγή πληθυσμών στη Μικρά Ασία - μια «μονομαχία» με την Οθωμανική αυτοκρατορία. Αλλά, μόλις διείδε την προοπτική να μετάνοι στον Μεγάλο Πόλεμο εναντίον της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, ως μέλος ενός τεράστιου διεθνούς συνασπισμού, επιζήτησε αμέσως τη συμμετοχή. Η στρατηγική ήταν σταθερή και διαγής ποτέ μόνοι, πάντοτε μαζί με μεγάλες συμμαχίες. Η ίδια κατευθυντήρια αρχή της στρατηγικής του Βενιζέλου - το «ποτέ μόνοι» - εμφανίστηκε και κατά το Συνέδριο της Ειρήνης το 1918-20. Η απόφαση του Βενιζέλου για τη διεκδίκηση της Ιωνίας βασίστηκε στη δυνατότητα της Ελλάδας να εξασφαλίσει ένα ευρύτατο δίκτυο διεθνούς υποστήριξης [...]

Οι αντιβενιζελικοί ηγέτες δεν ήταν πολιτικά άπειροι ή ανίκανοι. Αλλά δεν είχαν τη διαύγεια του Βενιζέλου και την κατανόηση που είχε εκείνος για τη λειτουργία του διεθνούς συστήματος. Έδειξαν επίσης υπέρμετρη υποχωρητικότητα στον συναισθηματισμό. Δεν αντιλαμβάνονταν την προτεραιότητα να αποφευχθεί η διεθνής απομόνωση της χώρας σε μια τόσο δύσκολη χρονική στιγμή.

Αποφάσισαν λοιπόν να το κάνουν μόνοι, χωρίς διεθνείς συμμαχίες. Θα προέλασαν ώστε να εγκλωβίσουν και να καταστρέψουν τις δυνάμεις του Κεμάλ.

Ήταν μια στρατηγική που έβγαζε νόημα στο επίπεδο της θεωρίας, αλλά η δυνατότητα της εφαρμογής της ήταν ένα άλλο ζήτημα: Ο ίδιος ο Ιωάννης Μεταξάς, ο σημαντικότερος Έλληνας στρατιωτικός σχεδιαστής της εποχής (και ίσως ένας από τους καλύτερους στον κόσμο εκείνα τα χρόνια), τόνισε ότι η απόφαση αυτή δεν ήταν εφαρμόσιμη με τα παρόντα δεδομένα. Αρνήθηκε να αναλάβει την ηγεσία του στρατού. Και έτσι εξαπέλυσαν την επίθεση, μόνη η Ελλάδα σε ένα αδιέξοδο κυνήγι του φαντάσματος. Δεν είχαν σκοπό να κατακτήσουν και να κρατήσουν όλη την περιοχή στην οποία προέλασαν, ώς τις παρυφές της Άγκυρας. Είχαν ως στόχο να καταστρέψουν τον στρατό του αντιπάλου, ή έστω να πάρουν την Άγκυρα, που ήταν κόμβος των συγκοινωνιών του [...].

Η γνώμη των συγγραφέων είναι ότι, «ακόμη και εάν κατάφερε ο στρατός να πάρει την Άγκυρα, ο Κεμάλ και πάλι θα χανόταν και θα συνέχιζε τον αγώνα. Δεν υπήρχε στρατιωτική απάντηση - απάντηση που θα έδινε μόνη της η Ελλάδα - σε εκείνο πλέον το χρονικό σημείο. Δεν υπήρχε στρατιωτική λύση. Κατά την προέλαση του 1921, ο ελληνικός στρατός έκανε ανεπίτευτες πράξεις αυτοθυσίας και ηρωισμού. Πέρασε ερήμους.

Πήρε τα κάστρα του εχθρού απέναντι στην αποφασισμένη, πραγματικά λυσσώδη αντίσταση ενός λαού, του τουρκικού, που αισθανόταν ότι πάλευε για την ύπαρξή του. Αλλά, όσο προχωρούσε ο στρατός τόσο μεγάλωναν οι γραμμές των επικοινωνιών και του εφοδιασμού του. Ήταν πολύ μεγάλο και εχθρικό το πεδίο για να υπάρξει νίκη με την Ελλάδα μόνη της. Σε ένα τέτοιο παιχνίδι ο επιτιθέμενος δεν έχει το πλεονέκτημα, ειδικά όταν είναι διεθνώς απομονωμένος. Ο Ναπολέων έχασε αυτό το παιχνίδι στη Ρωσία το 1812-13. Ο Γούναρης είχε λιγότερες πιθανότητες να το κερδίσει [...].

Οι αντιβενιζελικοί ηγέτες δεν είχαν αυτόν τον σκληρό ρεαλισμό. Ήταν και συναισθηματικοί και ιδεαλιστές. Για τούτο, δεν μπορούσαν να κάνουν τις σκληρές επιλογές. Δεν μπορούσαν να επιλέξουν».